אבל מטמא הוא למת מצוה אמאי לימא אין

חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' שאני

התם דכתיב ולאחותו וליגמר מינה שב ואל

תעשה שאני: אמר ליה רב פפא לאביי מאי

שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי

שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא יאי משום

תנויי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין הוה

ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי

רב יהודה בעוקצין יהאשה שכובשת ירק

בקדרה ואמרי לה יויתים שכבשן במרפיהן

מהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא

הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליםר מתיבתא

ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה

אתי מטרא ואגן קא מצעריגן נפשין ומצוח

קא צוחינן ולית רמשגח בן אמר ליה קמאי

הוו קא מסרי נפשייהו אקדושת השם אגן לא

מסרינן נפשין אקדושת השם כי הא דרב

אדא בר אהבה חזייה לההיא כותית דהות

לבישא ∞כרבלתא בשוקא סבר דבת ישראל

היא קם קרעיה מינה אגלאי מילתא דכותית

היא שיימוה בארבע מאה זוזי א"ל מה שמך

אמרה ליה מתון אמר לה מתון מתון ארבע

מאה זוזי שויא: רב גידל הוה רגיל דהוה

קא אזיל פויתיב אשערי דטבילה אמר להָו

הכי מבילו והכי מבילו אמרי ליה רבגן לא

קא מסתפי מר מיצר הרע (4) אמר להו דמיין באפאי כי קאקי חיורי יור' יוחגן הוה רגיל

דהוה קא אזיל ויתיב "אשערי דמבילה אמר

כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה

מסתכלן בי ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי אמרי ליה רבנן לא קא מסתפי מר מעינא

בישא אמר להו אנא יימורעא דיוסף קא

אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב

יבן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין רבי יוסי

ברבי חנינא אמר מהכא יוידגו לרוב בקרב

הארץ מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין

עין הרע שולמת בהם אף זרעו של יוסף אין

עין הרע שולטת בהם ואב"א עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו אין עין הרע שולטת בו:

מתני׳ בנשים ועבדים וקמנים פמורין מק"ש

בה א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח |ופ"י מהל' כלאים הלי כנוז נוור שו"נו יו"ד ושו"ע או"ח סימן ע סעיף א ב:

רבינו חננאל

וליגמר מינה, שב ואל תעשה שאני. פי׳, לא ענש הקב״ה ב..... למיטמא ובטל מלעשות פסח. למיטמא ובטל מלעשות פטון, אלא ענש כרת לטהור ולמי שלא היה בדרך רחוקה וביטל ולא עשה פסח, ולא עבר המיטמא אלא מפני שגרם לבטל הפסח ויכול לעשות פסח שני. וזהו שב ואל תעשה שאני, כלומר קל הוא זה שאני, כלומו קל הוא הה ולפיכך דחאו כבוד מת מצוה. אבל לאו דכלאים וכיוצא בו שהוא לאו גמור אינה נדחה טפני כבון הבויחה עצרת דסדין בציצית וכבשי עצרת ולולב ושופר והזאה וערל ואזמל הני כולהו שב ואל תעשה נינהו. וכן בסוף פרק . האשה דפסחים ובהאשה רבה האשה ופטוזים ובהאשה ובה דיבמות. זתים שכבשן בטרפיהן. פי׳ זו המשנה בעוקצין וראש הפרק הוא זתים שכבשן בטרפיהם טהורים לפי שלא כבשן אלא הויות דרב ושמואל קחזינא הכא. כלומר הלכה קשה היא וצריכה יגיעה כמו הויות דרב ושמואל. כלהו תנויי בנזיקין הוה פיי, באותן הדורות לא היו יגעים אלא בדברים הקשים אבל השאר פשוטים היו להם ולא היו צריכין לטרוח בהן. פי׳ אחר. זתים שכבשן . בטרפיהז ונגע שרץ לטרפיהז בטופיהן ונגע שוץ לטופיהן שהן חוץ לקדירה לא טימא למה שבקדירה. האשה שכובשת ירק בקדירה ותולה ממנה ירק חוץ לקדירה ונגע בה שרץ אין מטמא למה שבקדירה. ואנן קא מתניתן בעוקצין י"ג מתיבתא. פיי י"ג אפי. ס"א מתיבתא. פיי י"ג עניינים. כי הא דרב אדא בר אהבה חזא להך איתתא רלבשה כרבלתא בשוקא. פי׳. בגד אדום כגון כרבלתא דתרנגולא, שאין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פריצות ומביא לדבר עבירה. היינו דאמרי אינשי תוז מתוז , ארבע מאה זוזי שוי. אמר כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה מסתכלן בי וכו'. שלא יפגעו בה כלב או

רב ניסים גאון (המשך) למשפחותם ולבית אבותם אימא ליטמי ליה קמ״ל ועוד אמרו (שם דף מח) אם הוצרך לומר אביו ואמו למה הזכיר עוד את אחיו והלא אין צריך עוד את אחיו והלא אין צריך להזכירו מפני שהוא נלמד מאביו ואמו זה שהזכיר את מאביר ואמר זה שהוכיר את אחיו לא לצורך עצמו נאמר אלא ללמד על מת מצוה שאין לו קוברין נאמר שמותר לנזיר להטמא לו ולהתעסק בקבורתו כדתניא לאחיו אינו מיטמא אבל מטמא למת מצוה ונשתיירה עדיין אחתו ושאלנו עליה למה הוצרך הכתוב עוד להזכירה ולאחותו מה תלמוד והשבנו כי הוצרך . להזכירה ללמוד ממנה תוספת תלמוד שהנזיר אפי׳ אם היו הולך לעשות מצוה ונזדמן לו מת מצוה שיניח את המצוה שהיה סובר לעשותה ויטמא למת מצוה ויתעסק בו עד שיקברנו ולפיכד הזכיר הכתוב שיקברנו ולפיכך הזכיר הכחוב את אחותו כי כשהזכיר אחיו למדנו כי הנזיר מטמא למת מצוה בזמן שאינו מתעסק למצוה אחרת והוצרכנו עוד לידע אם בזמן כשהוא עוסק במצוה יניחנה ויתעסק במת מצוה אם לאו אתא ולאחותו

כלומר, בואי העיז במקום אחר ואל תזיקני.

לא יטמא אפי׳ עושה פסחו גרידא וא״ת מהיכא פשיטא ליה אמרת לא יטמא וי"ל כדפירש"י דלא אתי עשה שאין בו כרת כטומאת קרובים וידחה עשה שיש בו כרת כגון עושה פסח וגם מילה שייך בה כרת וא"ת התם דפריך על מעשה דיוסף הכהן מנ"ל [לתלמודא]

דהכא מיירי בעושה פסחו לחוד וי"ל מדלא כייל גבי עושה פסחו כמו גבי אחרים מי שהיה נזיר וכהן הדיוט דמעיקרא נקט נזיר לחוד ואח"כ מיר וכהן הדיוט וכו׳ וא"ת מנא ליה 0 (לתלמודא) דהאי קרא בעושה פסחו ולמול את בנו הא קרא כתיב בנזיר וי"ל אם אינו ענין בנזיר דהא כתיבי פסוקים אחרים דמטמא במת מלוה תנהו ענין להולך לשחוט פסחו וכו׳. והשר מקולי מיישב פירש"י דמיירי הכא דיש בו כל הקדושות הללו כו' ומ"מ פריך התם גבי יוסף הכהן דע"כ אף בעושה פסח גרידה אינו רשהי לטמה דאי ס״ד עושה פסח מטמא לקרובים. ולאחותו למה לי למימר דמטמא למת מלוה כיון דמטמא לקרובים אלמא עושה פסחו אינו מעלה עליו שום חומרא עפי א"כ פשיטא דמטמא למת מצוה וכי תימא מכל מקום לריך קרא דמטמא למת מלוה מפני שיש בו ג' קדושות נזיר וכהן ועושה פסח ולעולם אימא לך דעושה פסח גרידא מטמח לקרובים לח היח דהח כבר שמעינן מלאביו ולאמו ולאחיו דנזיר וכ"ג לא מהני מידי למת מצוה א"כ ע"כ קראי לא אנטריכו אלא למעלה דפסח ולמה לי פשיטה דהי מטמה לקרובים כ"ש למת מלוה ואע"ג דאנטריך קרא דלאמו לכהן הדיוט ונזיר דמטמא למת מצוה אע"ג דכתב קרא דמטמא לקרובים ואלטריך קרא שהן ב' קדושות אע"ג דשמעינו כבר דמעלה דנזיר לא מהני מידי למת מלוה מלאביו ה"מ כהן דקדושתו קדושת עולם ומשום הכי יש לנו לומר כי יש לו שתי קדושות דטפי קדושה ולכך אנטריך קרא אבל עושה פסח שקדושתו לפי שעה אם אתה מתיר לו לקרובים ה״ה למת מצוה מכ״ש דמאי חזית ליתן לו קדושה טפי גבי מת מלוה יותר מן הקרובים. א"נ יש לפרש בקולר הברייתה מדתניה גרידא על ישראל נזיר ואח"כ נזיר וכהן הדיוט ואח"כ נזיר וכ"ג וא"כ מסברה יש לנו לומר (כי יש) דהינו מטמא לקרובים כמו נזיר וכלהו אינך

ודוק מעלמך: שב ואל תעשה שאני. וא"ת נזיר וכ"ג קום עשה הוא דיטמא למת ותירן רש"י דקרא גלי לן דלאו דלא יטמא לא נאמר גבי מת מצוה ולא נהירא דח"כ כל מקום דחמרי שעשה דוחה ל"ח לקרי שב וחל תעשה וכו׳ והיאך קרי ליה דחייה אימא שאינו דחייה דהתם לא נאמר הלאו ועוד דהא מילה ותמיד ופסח דדחו שבת כדאמרינן פרק אלו דברים (פסחים דף סט:) אלמא מקרי שפיר דחייה. אלא נראה דמנזיר לא גמרינן דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכן מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל: זיתים שבבשן במרפיהן מהורים. פירש הקונטרס כיון דכבשן בקדרה בטלים מתורת יד להביא טומאה ולא נהירא דא"כ מאי האי דקאמר עלה שלא נכבשו אלא למראה מה

ומו

נתינת טעם יש דבטלינהו מתורת יד לכך נראה לפרש דטהורים משום דאותן עלין לא חשיבי אוכל שאינן ראויין לאכילה אלא ע"י אותה כבישה בקדרה שלא נכבשו אלא למראה כלומר מה שכבש העלין עמהן לא כבשן אלא להראות שהזיתים נאים וחדשים ומשום הכי טהורים. אבל כבשן להיות ראויין לאכילה משעה שיהו מתוקנין לראיית אכילה טמאים: תדיבר מתיבתא. יש מפרשין תליסר ישיבות יש בנו שבקיאים ותליסר לאו דוקא אלא לשון הרגיל בגמ' כמו תליסר (חולין מד:) זוזי פשיטי ורש"י פי' בע"אש: רקטורה פשורין מק"ש. פירש הקונטרס קטן שהגיע לחנוך ולא נהירא" דהא פ' לולב הגזול (סוכה דף מב.) אמרי' קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב לקנות לו תפילין אלמא כשהגיע לחנוך דשייכי ביה תפילין חייב בתפילין ובק"ש נמי יש לחייבו יותרב מסתמא מדאשכחן התם קטן היודע לדבר אביו מלמדו מורה ופסוק ראשון של ק״ש ונראה לר״ת דמיירי בקטן שלא הגיע למנוך ומיהו סיפא דקמני וחייבין בתפלה היה ר״י ר״ל דמיירי בקטן שהגיע לחנוך דאי לא הגיע לא הוו להו לחייבו בתפלה ולא נהירא דאם כן לא הוו להו קטנים דומיא דנשים ועבדים שפטורים בכל ענין וקטנים אינם פטורים אלא בשלא הגיע ואין יודע לשמור תפיליו ופי׳ ר״ת דודאי איירי הכל בקטן שלא הגיע לחנוך וחייבין דסיפא קאי אנשים ועבדים לחוד אבל קטנים פטורים מכל וכל כיון דלא הגיע לחנוך וא״ת א״כ אמאי חנא קטנים בהדי נשים ועבדים כיון דאין שוין אנשים ועבדים לחוד אבל קטנים פטורים מכנ וכנ כיון דנח הגיע שטון זמ ע ע ש שמש אפרים וקטנים פטורים מסוכה (סוכה דף כח.): כדפרישית וי"ל דכן דרך התנא לשנות יחד נשים ועבדים וקטנים שלא הגיעו לחנוך כמו? נשים ועבדים וקטנים פטורים מסוכה (סוכה דף כח.): בתפלה

שאמרו הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו׳ ת״ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה ודרשינן ליה תו בדרך ^אחרת לאביו לאביו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא למת מצרה ולאמו שאם היה כהן והוא נויר לאמו לאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה לאחיו שאם היה כהן גדול והוא נויר לאחיו אינו מטמא אבל מטמא למת מצוה ולאחותו מה אבל מטמא הוא למת מלוה. והוא כבוד הבריות ודוחה דבר תורה: שב וחל מעשה שחני. דברים רבים התירו לעקור דבר תורה מפני סייג ומפני כבוד הבריות היכא דאינו עוקר דבר במעשה ידים אלא יושב במקומו ודבר תורה נעקר מאליו כגון תקיעת שופר

ולולב בשבת וסדין בלילית ודכוותייהו טובא ביבמות (דף נ:) אבל מעקר ב' פעמים ב' מאות כלומר השם גרם לי. לשון אחר מתון מתון לשון

המתנה אם המתנתי הייתי משתכר ד' מאות זוו: כי קאקי חיורי. אווזים לבנים: ר' יותנן. אדם יפה תואר היה דאמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פד.) שופריה דר' אבהו מעין שופריה וכו': עולי עין. מסולקין מן העין שאינה שולטת בהן: שלא רלמה לוון. ליהנות מאשת אדוניו: בזתבי' נשים ועבדים וקענים פטורים מק"ש. שהיא מ"ע שהומן גרמא וקי"ל בקדושין (דף כט.) דנשים פטורות מדאורייתא. ותפילין נמי מ"ע שהזמן גרמא דסבר לילה ושבת לאו זמן תפילין נינהוס: קטנים. אפי׳ קטן שהגיע לחנוך לא הטילו על אביו לחנכו בק"ש לפי שאינו מצוי חמיד כשמגיע זמן ק"ש:

בידים לא והלובש כלאים עוקרו במעשה ממש שהוא לובשו. וטומאת גופיה שהותרה לכהן ולנזיר ליטמא למת מלוה דקא מעקר בידים מפני כבוד הבריות דלאו שב ואל תעשה הוא. היינו טעמא דלא גמרינן מיניה דהתם (כ) לאו כבוד הבריות הוא דדחי לא תעשה דידה דמעיקרא כשנכתב ל"ת דטומאה לא על מת מצוה נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים אבל השבת אבדה ופסח לכל ישראל נאמר ואצל כבוד הבריות נתנו לדחות ע"כ היינו דדחייתן אינה בידים אלא בישיבתו מדחה המצוה אבל כלאים דבמעשה ידיו ידחה הזהיר באזהרתו: בנזיקין הוה. לא היו גדולים בכל גמרא של ד' סדרים אלא ש בתלתא בבי שלנו. והאי מילתא נקט הכא משום דמיירי שמוסרין נפשם על קדושת השם ועד השתח חיירי נמי במי שמבזה עלמו על הדושת השם לפשוט כלאים בשוק: האשה שכובשת ירק או זיתים שרבשן בערפיהן. משנה היא במס׳ עוקליןי: עהורים. שמוסקין זיתים עם העלין כדי לאחזן בהן דהוו להו עלין יד לזיתים להביא להם טומאה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קיח.) שהיד מביא טומאה על האוכל ואם כבשן בטרפיהן בחומץ בטלה תורת יד מן העלין לפי שהכבישה מרקבתן ומרככתן ואינן ראוין שוב לאחוז בהן: הויות דרב ושמוחל קח חזינה הכח. כלומר טעם המשניות הללו קשה עלי ככל הקושיות שהיו שני רבותי מתקשין בהן בכל הגמ': בחליסר מחיבחת. בי"ג פנים יש בינינו משנה וברייתה של ששה סדרים ומסכת עוקלין גם היא בי"ג פנים כגון משנת רבי ור' חייא ומשנת בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל והכי אמרינן במסכת נדרים (דף מא.) רבי מתני הלכתא בי"ג פנים: כרבלתת. שם לבוש חשוב כמו פטשיהון וכרבלתהון (דניאל ג): מחון מחון. לשון מאתן: ד' מאוח. ל) [עי' תוס' ב"ת ל: ד"ה אלאותוס' שבועות ל: ד"ה אבל וע' דמום זי מוד"ה כולהוז יבנות ל. מוא "ים כונהון, ב) תענית דף כד. סנהדרין קו: ע"ש, ג) טהרות פ"ב משנה א, ד) עוקלין פ"ב משנה א [ועי ד) טוקנין פיצ השנה ז (ועד" כד:], ס) (פי" נגד אדום כגון כד:], ס) (פי" נגד אדום כגון כרכלתא דמרעגולא שאין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פרילות ווופיא לדבר עבירה. ערוך), ו) מי"ת פר, על הערון מי"א ו) וווי ביתי צדת חד ד"ר וע"ש. ז) ועי׳ מוס׳ ב"מ פד. ד"ה ועים, ז) [עימוס בית נפוד. יה יתיב], ח) לקמן נה: סוטה לו: ב"ב קית:, ע) [ובסנהדרין ובתענית פירש"י בסדר מיקין ע"ש], י) [ע" רש"י דתענית כד: ובסנהדרין קו:], ל) [עירובין לו.], לו.], לו.], לו.], לו [רש"א מ"ו], מ) וע"ע לון, כל קום מיני ון, ללו קבר רב"ה בת תריסר ול"ל תליסר ותוס' ב"ב קלג: ד"ה עליתה ורש"י ותוס' חולין לה: ד"ה תריסר ול"ל תליסר,

תורה אור השלם

 בַּן פֹּרָת יוֹסַף בַּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שוּר: רראשים מנו כר

2. המלאר הגאל אתי מכל רע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקְּרֵא רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקּרֵא בַהָם שָׁמִי וְשָׁם אֲבֹתֵי אַבַרָהַם נְיצְחֶקּ וְיִדְגוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: בראשית מח טז בראשית מח טז

הגהות הב"ח

(א) גפ' לא קא מסתפי מר מיצר וח) גבי נה קח מסחפי מר מינר הרע. נ"ב הא דלא אמרו ליה מעינא בישא כדאמריי גבי ר" יוחנן היינו משום דר"י הוו מסחכלי ביה ושייך ביה עינא בישא משא"כ רב גידל אבל קשיא אמאי לא אמרי לר"י לא מסתפי מר מילר הרע וי"ל משום דר" נות מיטו האת אי ל נוטוט ול ל עפעפיו מכסין את עיניו ולא ראה כדאי בתענית דף ט. בעובדא דינוקא דל עיניה וחוא וכן בנ"ק דף קח. אמר להו דלו וכן בנ"ק דף קח. אמר להו דלו לי עיני: (2) רש"י ד"ה שב ואל מעשה וכוי דהמס לאו משום כבוד הבריות וכוי לדמות ע"כ ה"ט דדמייתן:

גליון הש"ם

גמ' רב גידל הוה רגיל כו' ויתיב כו'. עי מו' פסחים קי ע"ל ד"ה האי מאן:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, ואין נראה לר' יעקב מדאמרינן וכו'. ב. בתוס' רי"ש כתב, לחייבו יותר מהרה מסתמא. ג. בתוס' רי"ש כתב. שלא הגיעו לחינוך לענין פטורים ריישר בתוס' בתוס' בתוחים לענין פטורים ביחד.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

רב ניסים גאוז

לעיין בהם מדרך דעתנו היה . עולה על לבנו כי בהזכירו את האב שמעלתו למעלה מכולם ואב שמערון למערה מכולם והאם עם הבנים חייבים בכבודו לא היה צריך להזכיר את השאר והיינו אומרים אם הזהיר הכתוב מליטמא לאב שהוא עדיף מכולם כל שכן לשאר קרובין שהם פחותין ממנו ולא היינו יודעין מה צורך היה לו להזכיר האם . והאח והאחות עד ששמענו הבלה של חכמים שביררום קבה של חכמים שבירוום ופירשום ואמרו כי לאביו ולאמו צריך הדבר להזכיר את שניהם שאם היה מזכיר את אחד מהן לא היינו למדין ממנו חברו לפי שכל אחד מהם יש לו מעלה מיוחדת לו ואינה לו מעלה מיוחדת לו ואינה כחברו שהאב עדיף מן האם שבנו מיוחס אחריו ולא אחר האם והאם יש לה יתרון על האב מפני שהיא ודאי אמו

האב מפני שהיא וראי אמו ואביו אינו ודהי אלא חזקה שאפשר שחנה אמו וחזה לוננים ויהיה זה הבן מאיש אחר זולתי בעלה ולפיכן הוצרך לומר לאביו ולאמו לאחד במסכת נזיר בפרק כהן גדול ונזיר אינן מטמאין לקרוביהן (דף מט) לאביו ולאמו למה לי צריכא דאי כתב רחמנא אביו הוה אמינא הינו טעמא דלא מיטמא ליה משום דחזקה בעלמא הוא אבל אמו (היא) דודאי ילדתיה ליטמא לה ואי כתב רחמנא אמו הוה אמינא אמו היא דלא מיטמי לה דלא אזיל זרעה בתרה אבל אביו כיון דאמר רחמנא (במזבר א)